

I. Proučavanje srednjovjekovne književnosti djelomično je karakterizirano napetošću između pokušaja primjene suvremene književne teorije s jedne strane, te nužnosti usklađivanja stručne medijevističke terminologije s druge strane. Rješenje te napetosti nije uvijek uspješno, nego se teorijski bataille (da uporabim termin vezan uz ishod prenja) nastavlja u nastojanju usustavljenja materijala koji se opire sistematizaciji i kategorizaciji.

Na primjeru duže verzije tzv. Abrahamove vizije (apokalipse) može se pokazati razlika, ali i duboka povezanost, između (modusa) kazivanja i prikazivanja u izvedbi hrvatskoglagoljskih pripovjednih tekstova. Premda imamo malo podataka ili dokaza, oslanjamo se na unutar tekstovne značajke i društvene okolnosti koje nam daju za pravo razmišljati o kategorijama raznih modaliteta izvedbe djela. A kako su ti tekstovi bili namijenjeni auditivnoj recepciji, nije neutemeljeno ni pogrešno pretpostaviti da je kod pisanja i zapisivanja teksta barem dio pozornosti bio usmjeren na auditivnu recepciju i živu usmenu komunikaciju u prenošenju djela. Gotovo da je bila riječ o pojavi koju je Nancy Bradbury duhovito nazvala »writing aloud«.1

II. Uporaba termina »kazivanje« (odmah u pamet dolazi pripovjedni diskurs) i »prikazivanje« ili »pokazivanje« (opisivački diskurs) uvjetna je, jer suvremena književno-znanstvena terminologija nije uvijek primjenjiva na srednjovjekovne ostvaraje. Napomenuto ili nagoviješteno suprotstavlja nje kazivanja (telling, dijegeza) i prikazivanja (showing, mimeza) samo dijelom može slijediti Todorova i američki »point-of-view criticism«2 budući da se u ovom radu polazi od pretpostavke kako je većina hrvatskoglagoljskih tekstova u bitno pred-pismenoj kulturi, dakle kulturi sluha, bila namijenjena i scenskoj izvedbi. Prvotno je postojao zapis prevedenoga teksta, koji se mogao »izvoditi« za publiku. Stoga se pisanost i usmenost međusobno ne isključuju. Prikazivanje je dakle mogućnost koja se krije u pisanome tekstu, što također vrijedi za kazivanje. Jedna je osoba čitala naglas zapisani tekst, ili ga je govorila po sjećanju. Stoga bi se umjesto »kazivanja« mogao rabiti izraz »govorenje«. To nije sasvim i samo »pripovjedni monolog priopćajnog tipa«3 nego uklapanje iskaza različitog stupnja vjerodostojnosti u zapisani tekst. Ako su pripovjedni tekstovi u svojoj biti dijegetični, kako drži Genette,4 tada se mimetičnost u njima briše - no, vrijedi li to za našu srednjovjekovnu književnost? U njoj se zrnca prikazivanja pokazuju u brojnim dijalozima koji su često zastupljeni u hrvatskoglagoljskim tekstovima (pa i u nešto rjeđim monolozima). »Veća sloboda« primatelja u doživljaju i zaključivanju što ga nudi prikazivanje upitna je, ako se uzme u obzir zadanost te religiozne

1 Usp. naslov knjige: Writing Aloud. Storytelling in Late Medieval England - BRADBURY 1998.

2 Vidi o tome ukratko BITI 1997: 318.

3 Nav. dj.: 173.

4 Usp. GENETTE 2002.

III. Abrahamova vizija je prijevod s grčkoga, koji je u hrvatsku književnost došao iz zajedničke bizantsko-staroslavenske baštine, a sačuvan je u pet hrvatskoglagoljskih rukopisnih zbornika. Iz činjenice što su sačuvani razmjerno brojni zapisi, logično slijedi da je prvotno postojao pisani tekst koji je mogao biti izvođen, makar bila riječ samo o prelekciji. Duža verzija Abrahamove vizije čuva se u Oksfordskom (15. st.) i Sienskom zborniku (16. st.), a kraća u Petrisovu (1468. g.), Tkonskom (prva četvrt 16. st.) i Zborniku Berčićeve zbirke br. 5 (15. st.).5 Zbornici bijahu vjerojatno svojevrsni udžbenici za svećenički podmladak.6 Ako je tomu tako, nije teško zamisliti srednjovjekovno okruženje prostorije u kojoj »meštar« za katedrom naglas čita iz knjige, a »mlaji« slušaju. Zbornici su također bili svojevrsni vademecum, pa se može zamisliti i tiho čitanje, te kazivanje ili čitanje naglas publici u određenoj odgovarajućoj prilici. Posve je očito da je tekst prvo bio zapisan (preveden, napisan, prepisan), a tek onda moguće izvođen. Činjenica da imamo zasvjedočenu i dužu i kraću verziju, otvara pitanje jesu li pisari prepisivali s različitih predložaka ili su iz duže verzije izabrali onaj dio cjeline koji je odgovarao konkretnomu interesu, kontekstu knjige, publici, situaciji? To pitanje tek valja podrobno istražiti.

----- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU. -----

www.maturskiradovi.net

MOŽETE NAS KONTAKTIRATI NA E-MAIL: maturskiradovi.net@gmail.com